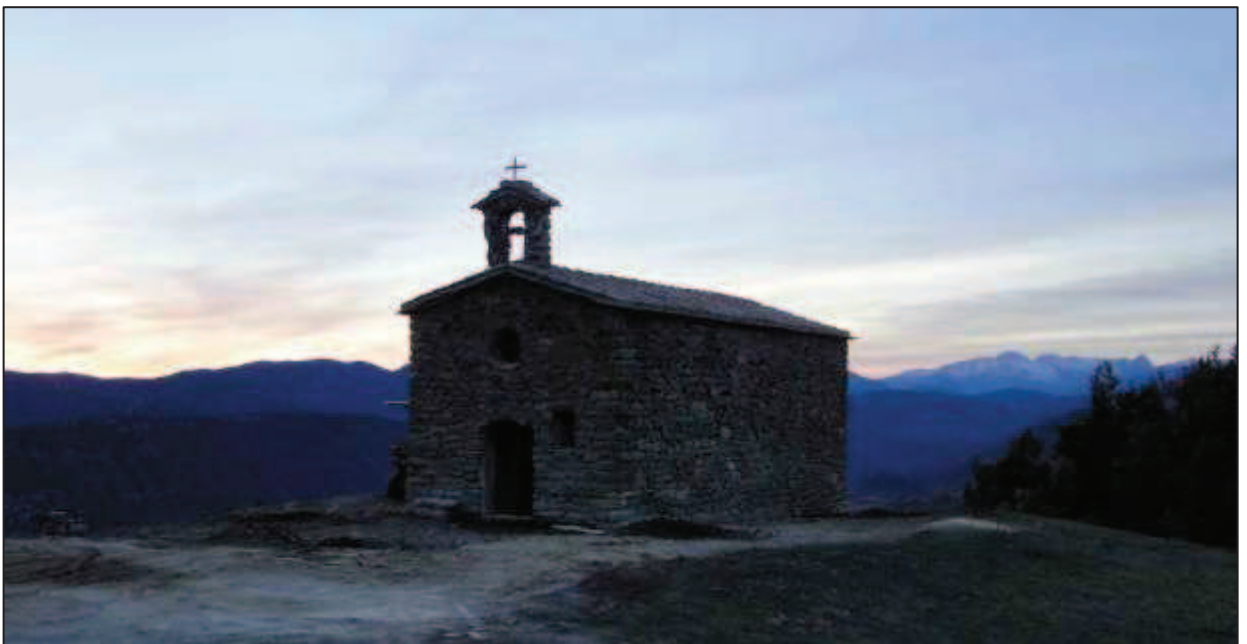

Intervenció preventiva a
Sant Salvador d'Irgo de Tor

(Pont de Suert, Alta Ribagorça)

Dates de l'intervenció:

Novembre 2012

Walter Alegría Tejedor

Abril 2013

(Telf. 651 160 331)

Índex

Fitxa tècnica	3
Motius de la intervenció	5
Localització	5
Marc geogràfic	5
Síntesi històrica	
i antecedents arqueològics	6
Metodologia	7
Desenvolupament	
dels treballs arqueològics	7
Conclusions i interpretació	16
Bibliografia	16
Annexos: Llistat d'UEs	
i fitxes	17

Fitxa tècnica

Nom de la intervenció:	Ssit '12
Municipi:	Pont de Suert
Comarca:	Alta Ribagorça
Coordenades UTM:	31N - ED 50
Alçada:	1401,70 m
Tipus de jaciment:	Església
Tipus d'intervenció:	Preventiva
Tipus d'activitat:	Intervenció preventiva
Resultat de la intervenció:	Negatiu
Cronologia:	s.XII d.C - actualitat
Dates de la intervenció:	Novembre de 2012
Arqueòleg director:	Walter Alegría Tejedor
Propietari de la finca:	Bisbat de Lleida, arxiprestat de la Ribagorça
Referència cadastral:	25216A009002820000PZ
Promoció i finançament:	Consorci patrimonial de la vall de Boí
Superfície total	

del solar/jaciment: Església i radi immediat de 50m.

Superfície afectada: Perifèria immediata de l'estructura.

Protecció existent: BCIN.

Tractament dels materials: Walter Alegría Tejedor

Motius de la intervenció

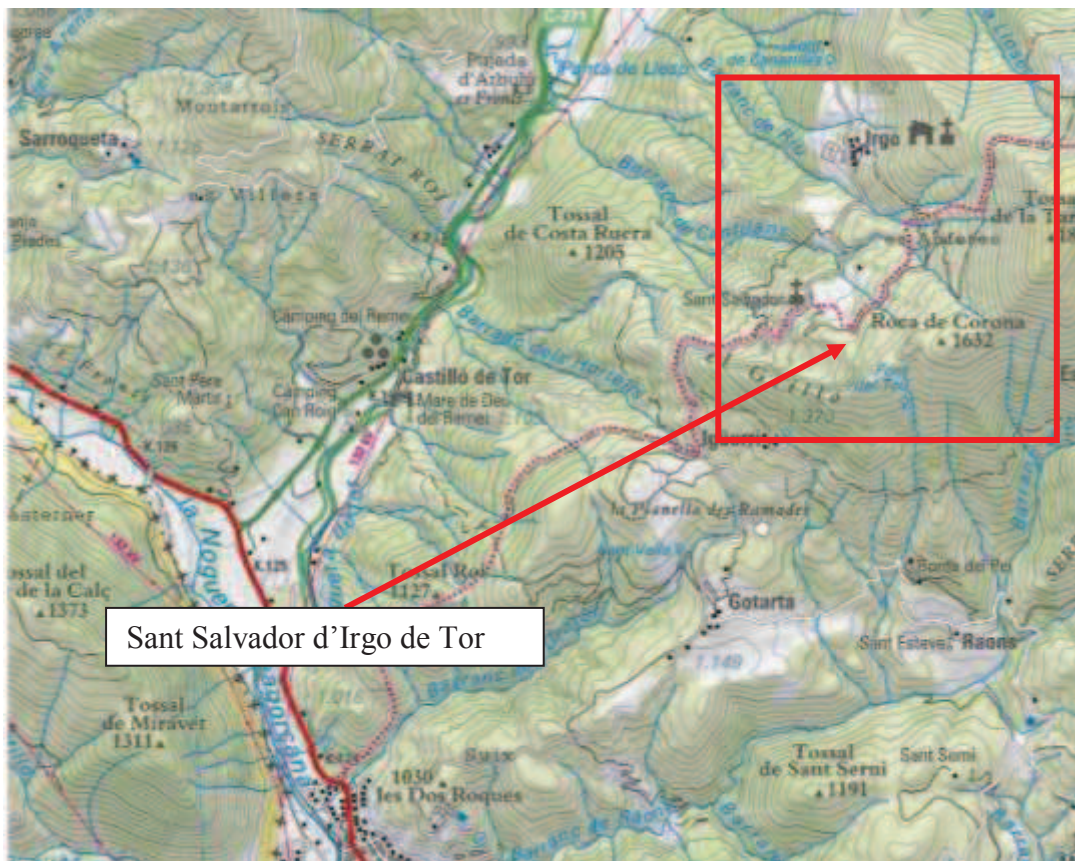
La intervenció es va efectuar degut a les obres de restauració i en motiu de cercar un possible absis romànic a l'est de l'església.

Localització i marc geogràfic

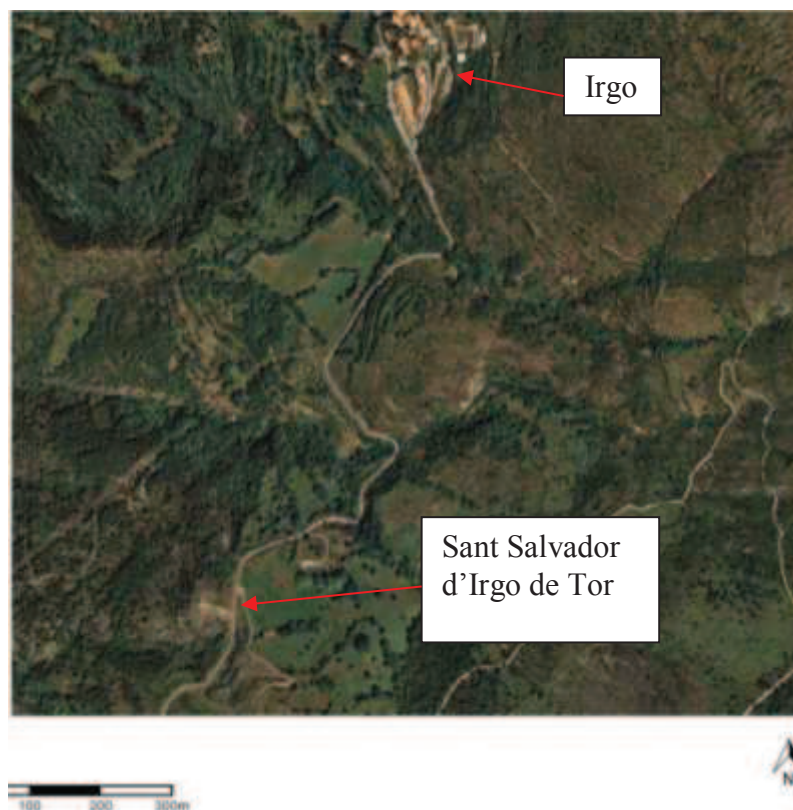
“Sant Salvador d'Irgo de Tor” és una església que es troba dins del municipi de Pont de Suert, prop del poble d'Irgo, dins de la comarca de l'Alta Ribagorça al Pirineu.

L'accés es dona per la carretera L-500 que es pren des de Pont de Suert.

Coordenades UTM 31N - ED 50

Fonts gràfiques proveïdes del fons de l'Institut Cartogràfic de Catalunya

Síntesi històrica i antecedents arqueològics

De moment no tenim referències documentals antigues d'aquesta església. El que sí que sembla es que en època medieval s'inclouria en la baronia dels Erill, els quals provenen d'Erillcastell dins l'actual municipi de Pont de Suert. (BOIX, 1996)

Tenim referències documentals de Sant Salvador al s. XVIII, concretament l'any 1735. A les visites pastorals, el visitador parla la necessitat de fer obres de restauració sota pena de multa de 3 lliures a l'alcalde en benefici de l'ermita.

També és del segle XVIII el campanar en espadanya. Finalment al segle XIX l'església està reparada i l'actual edifici dataria d'aquest moment. (PIQUÉ, 2011)

L'església té una nau amb coberta de volta de canó amb dos arcs torals. L'aparell és molt heterogeni i evidencia constants reparacions.

Metodologia

Prèviament a les obres d'excavació pròpiament dites, es va fer un registre del desmuntatge de la coberta de lloses.

S'ha dut a terme una excavació arqueològica amb màquina excavadora de l'estrat superficial, posteriorment s'ha netejat i registrat manualment el resultat de l'excavació.

Desenvolupament dels treballs arqueològics

Durant les obres de restauració de la coberta hem pogut identificar pedra tosca reaprofitada per la construcció de la volta de canó i també del campanar. Aquestes pedres les interpretem com a elements de decoració de la primera església romànica de Sant Salvador abans de ser reformada.

A la següent imatge podem veure la volta de canó en sentit cap a l'oest, amb la preparació del cercol de formigó.

Podem veure en el detall com hi ha pedra tosca inserida.

Imatge de la volta de canó.

Imatge de detall d'una pedra tosca de la volta.

Detall del campanar amb és de pedres tosques reaprofitades en la seva construcció.

També vàrem registrar l'estat del revestiment de morter de calç en el mur de l'angle sud, on estava millor conservat. Aquest revestiment va ser tractat i protegit per un equip de restauracions d'arqueologia i pintura professionals.

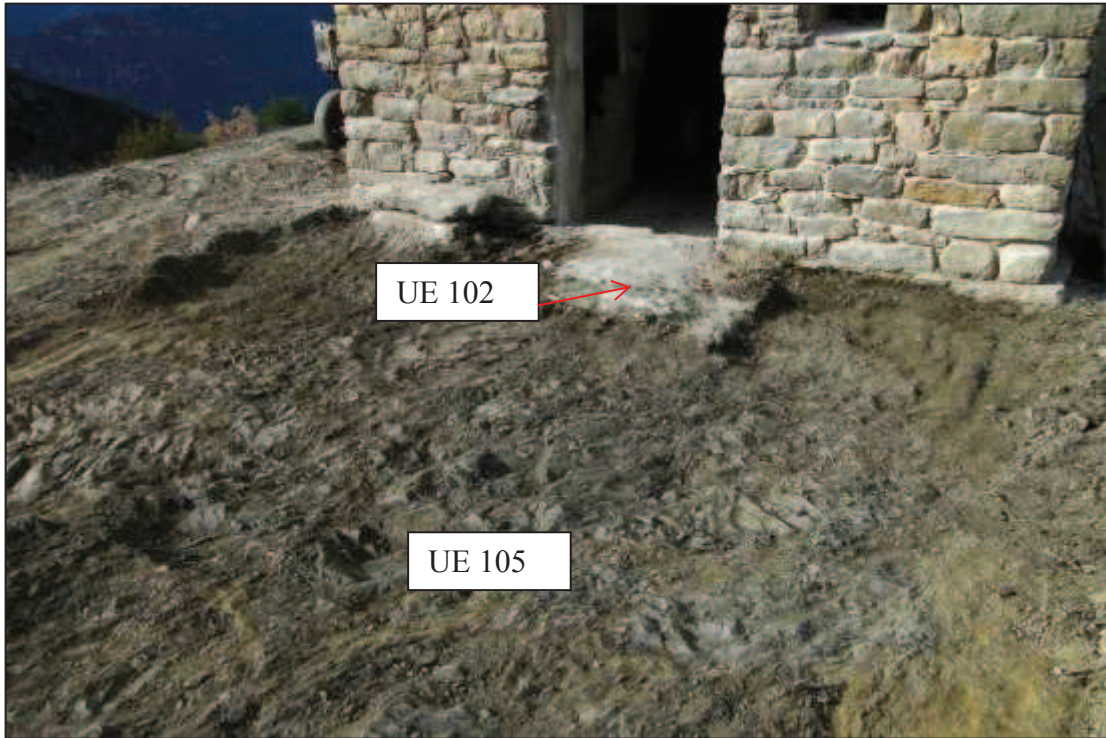
Després d'aquest registre es va esperar a la reposició de la coberta segons les indicacions de l'informe tècnic de Josep Àngel Corbella i vàrem reprendre la tasca arqueològica una vegada es va desmuntar tots els andamis al voltant de l'església.

Una vegada això, es va dur a terme una excavació amb màquina del nivell superficial del s. XXI.

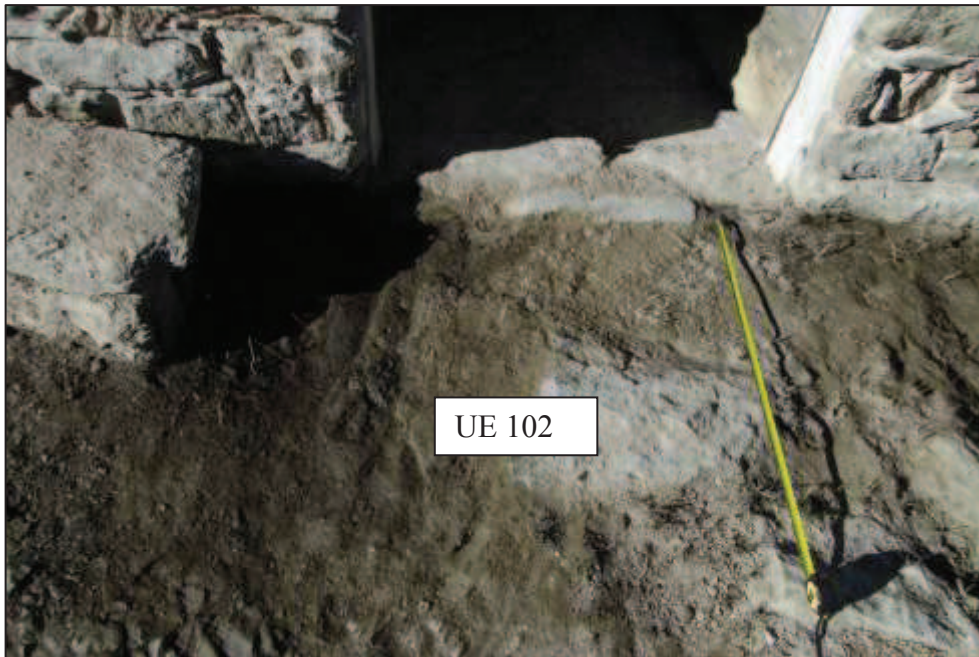
Es va obrir una extensió de 4,5m X 5m en direcció a l'est de la façana.

A una profunditat de 10 cm va aparèixer la roca, excepte a l'entrada on teníem diferents nivells d'us i preparació relacionats amb l'accés a l'església.

Aquí vam trobar un nivell de morter de calç blanca (UE 102) just sota el superficial (UE 100).

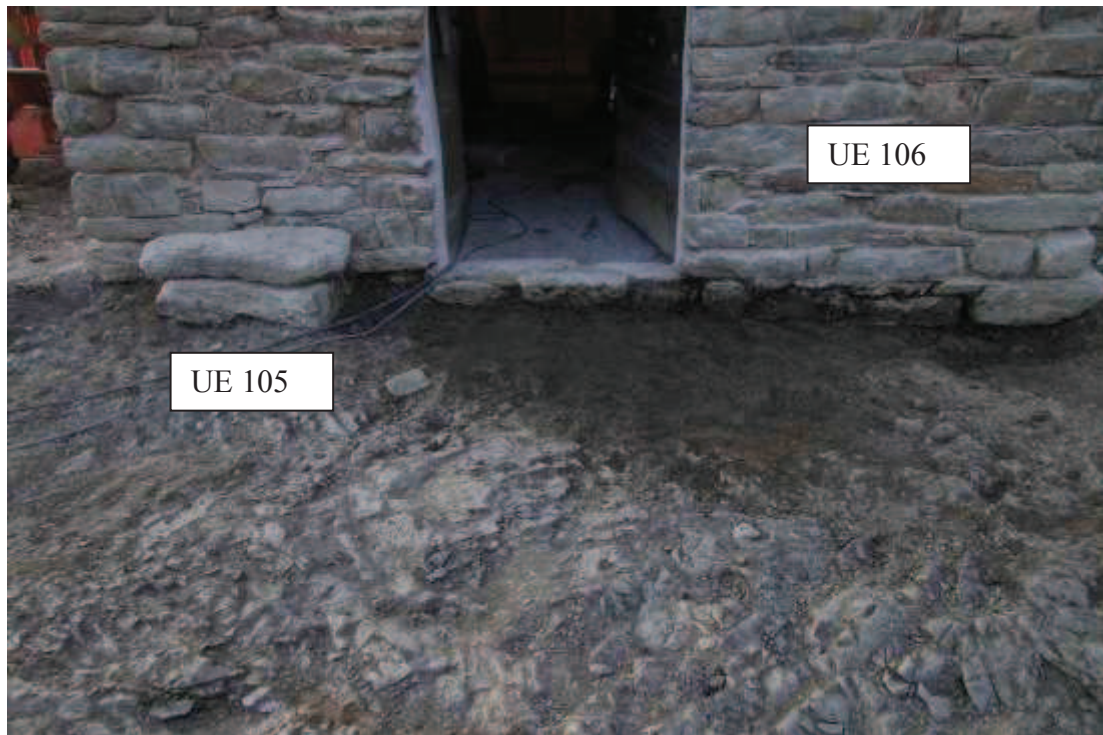
Aquest morter de calç cobria una terra argilosa orgànica i compacte de color marró (UE 103).

Alhora, aquest estrat cobria un nivell també argilos però d'un to més grisós (UE 104) que vam acabar interpretant com un interestrat del nivell més antic, la UE 107. Aquest nivell era igualment argilós compacte de color verd-groc i amb graves, que s'adossava al sòcol del mur i la porta. Per tant és de cronologia moderna.

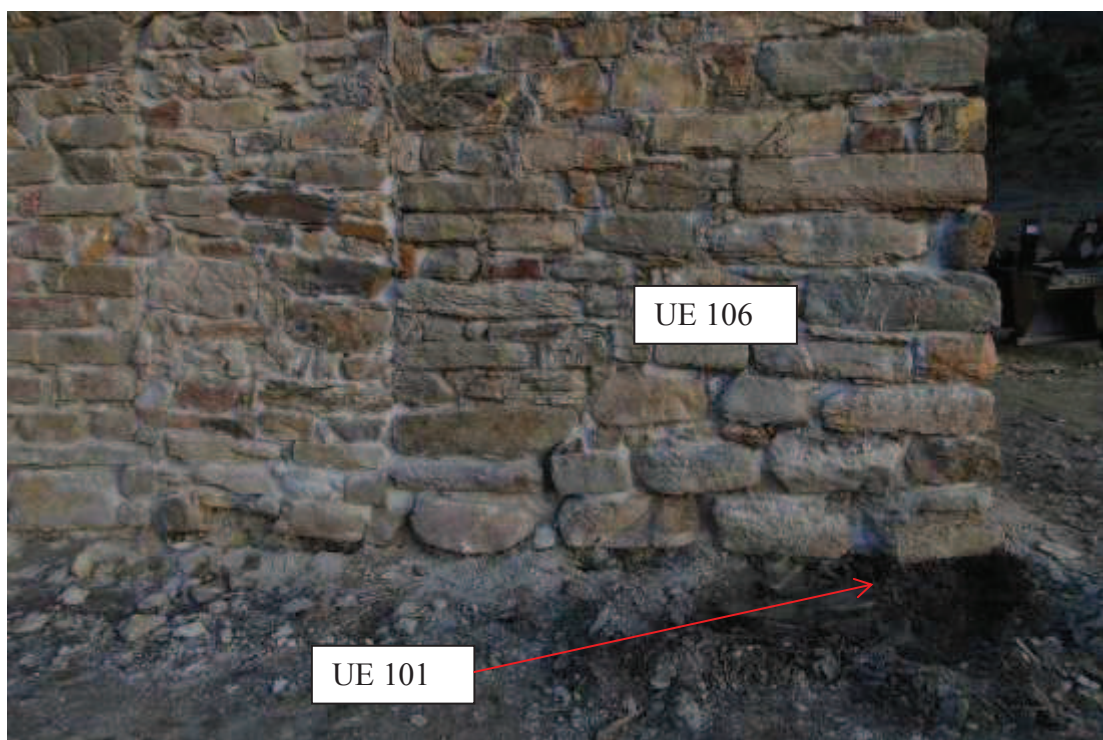
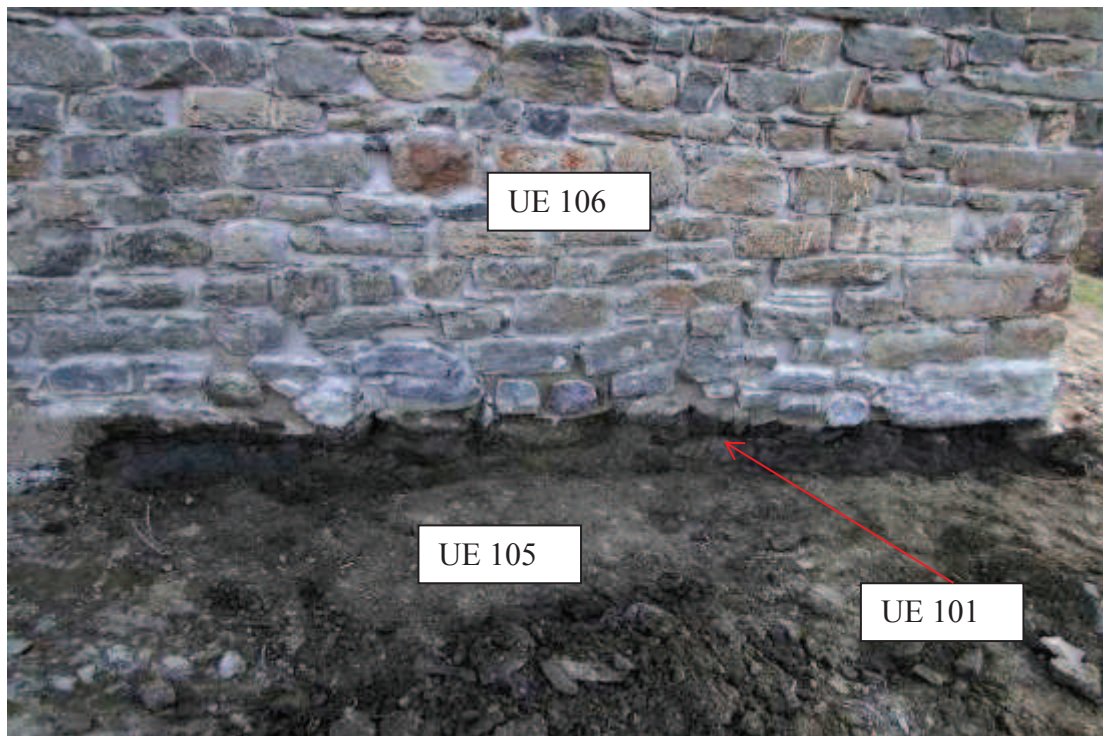

A sota veiem la imatge de tots els estrats excavats fins la roca. Tots aquests estrats han estat estèrils a nivell de materials arqueològics.

Vam efectuar manualment dues rases per comprovar realment si no hi havia nivells d'ús.

La primera va ser a l'angle nord-oest. On vam trobar que l'elevació del mur de l'església estava sobre una estrat de pedres lligades amb argila marró (UE 101), i que hem interpretat com fundació del mur. L'elevació sí que està lligada amb calç.

A l'angle sud-oest també es va realitzar una cala manual amb la mateixa relació estratigràfica: sota el mur, una fundació de pedres lligades amb terra sobre la roca natural.

I finalment a l'angle nord-est on vam fer l'excavació a màquina i neteja manual també es va detectar aquesta relació.

Conclusions dels treballs arqueològics

No es va trobar cap resta d'antic absis ni altres nivells antròpics que els documentats, als quals adscriuim una cronologia moderna pel tipus de morter bastard de la UE 102 i per la relació de posterioritat de l'estrat 107 respecte del mur modern de l'església. L'únic nivell anterior al mur modern és la fundació amb pedres lligades amb fang, i de la qual no podem adscriure a cap cronologia concreta.

Tot i així, la pedra tosca reaprofitada en la volta de canó i el campanar en espadat ens fa suposar una primera església romànica de cronologia incerta.

Bibliografia

- ADELL, ALBERT. 1998. *L'arquitectura religiosa. Catalunya Romànica XXVII*. Visió de síntesi, restauracions i noves troballes, bibliografia i índexs generals. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàgs 63-92.
- ADELL, ALBERT; RAMOS, LLuïsa. 1996. *Sant Salvador d'Irgo de Tor*. Catalunya romànica. XVI. La Ribagorça. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 167
- BOIX, JORDI. 1996. *El marc històric*. Catalunya romànica. XVI. La Ribagorça. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàgs 23-105
- PIQUÉ, JOAN. 2011. Informe tècnic annex dins del *Projecte bàsic i executiu restauració ermita de San Salvador d'Irgo de Tor*. El pont de Suert. Alta Ribagorça.

Annexos:

Llistat d'UEs

UE	DESCRIPCIÓ
100	Superficial
101	Argila marró amb pedres
102	Morter i pedres a l'entrada
103	Terra argilosa orgànica
104	Terra argilosa marró clar
105	Roca natural
106	Elevació dels murs de l'església
107	Argila verda groguenca i graves.

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
100

TIPO:
Depósito

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:
Superficial

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

INTERPRETACIÓN:

Terra superficial de runa contemporània

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Cubre a 102

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
101

TIPO:
Construcción

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:
Fonaments de mur

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Pedres mitjanes lligades amb argila marró.

INTERPRETACIÓN:

Fonaments del mur de l'església.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Cubierta por 106
Cubre a 105

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
102

TIPO:
Construcción

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:
Paviment

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Morter de calç blanc amb pedres.

INTERPRETACIÓN:

Paviment d'accés a l'església.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Adosada a 106
Cubierta por 100
Cubre a 103

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
103

TIPO:
Relleno

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Terra argilosa orgànica i compacte de color marró.

INTERPRETACIÓN:

Preparació del paviment 102.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Adosada a 106
Cubierta por 102
Cubre a 104

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
104

TIPO:
Interfaz

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Terra argilosa grisosa.

INTERPRETACIÓN:

Interestrat entre 103 i 107.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Adosada a 106
Cubierta por 103
Cubre a 107

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
105

TIPO:
Depósito

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:
Roca natural

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
No

OBSERVACIONES:

INTERPRETACIÓN:

Roca natural

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Cubierta por 101

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
106

TIPO:
Construcción

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:
Mur

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Estrat que representa el conjunt de murs de l'església. Malgrat que el parament és molt heterogeni i hi ha diverses reformes.
Pedres lligades amb diferents morters.

INTERPRETACIÓN:

Fase constructiva de murs de l'església.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Cubre a 101
Se le adosa 102
Se le adosa 103
Se le adosa 104
Se le adosa 107

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

UNIDAD ESTRATIGRÁFICA

IDENTIFICADOR:
107

TIPO:
Interfaz

FECHA:
2013-04-15

SUBTIPO:

RESPONSABLE:

BUZAMIENTO:

CATA/ÁREA/SECTOR:
//

ANTRÓPICA:
Sí

OBSERVACIONES:

Estrat argilós compacte de color verd-groc i amb graves.

INTERPRETACIÓN:

Preparació de paviment.

MATERIALES:

RELACIONES ESTRATIGRÁFICAS:

Adosada a 106
Cubierta por 104

MUESTRAS:

IMÁGENES:

PUNTOS:

IMÁGENES DE CUADROS:

PUNTOS DE CUADROS:

ID	X	Y	Z	REF.	DESCR.